

Eva Benetková: Občanské fórum jako přechodový rituál?

FHS UK, 2013

Předkládaná práce se podle autorky zabývá vznikem a rozpadem Občanského fóra „v paměti čtyř aktérů“, dobrovolníků, kteří pro OF pracovali od prvních dnů až do jeho rozpadu v roce 1991 - 1992. Práce má přiměřený, spíše nadprůměrný rozsah (89 str.) a je slušně a poměrně pečlivě zpracována. Má 30 položek literatury, která je bohatě a vcelku systematicky citována (285 poznámek pod čarou) a 13 internetových zdrojů. Překlepy nejsou příliš četné, i když místy patrně narušují smysl; tak na str. 41 čteme, že „nadšení ... bylo tak obrovské, že si člověk jaksi uvědomoval, že tady ta rizika jsou“, ačkoli podle smyslu bychom očekávali, že si to spíše neuvědomoval. Str. 10: „... cíle je dosaženo prostřednictvím střídáním metod sběru dat či, ale i dalších perspektiv“, str. 71 „... shodných rituálních sentencí“. Místy se objevují stylistické neobratnosti: na str. 7 „Tyto významy budou pak nabývat významů ...“, na str. 26 „Zásadní rozhodnutí ... mělo být rozhodnuto...“, str. 71 stojí „Pro lidský život jsou příznačné nekončící změny rozkladu identity...“, str. 79: „... výsledkem může být buď znovunastolení (míru) ... nebo společenského znovu rozpoznání neobnovitelného porušení schizmatu.“ atd.

Práci lze rozdělit do tří částí:

- metodologický a historický úvod (kap. 1-3),
- čtyři rozhovory s účastníky, které tvoří jádro práce (kap. 4) a
- interpretační část, založenou na teorii liminality V. Turnera (kap. 5-7).

V první části autorka stručně prezentuje teorii přechodových rituálů A. van Gennepa a teorii liminality V. Turnera, kterou se chystá aplikovat na OF. Turner ovšem správně rozlišuje mezi rituálem v případě přechodů individuálních a *communitas* v případě kolektivit. Naproti tomu autorčino spojení OF a „přechodového rituálu“ působí jako protimluv. Pokud za základní charakteristiku rituálu vůbec považujeme to, že se opakuje a není improvizovaný, je to ve sporu s jejím tvrzením, že činnost OF charakterizuje „faktor neočekávaných, improvizovaných akcí“ (str. 5). Místo o „přechodovém rituálu“ by tak v titulu i jinde měla hovořit o „liminalitě“ nebo „přechodové fázi“.

Jádro práce tvoří čtyři rozhovory a lidmi, kteří v OF, to jest v jeho Koordinačním centru, prakticky po celou dobu pracovali. Je přirozené, pokud respondent ve výpovědi skáče v čase (zejm. Rynda), autorka však měla k jednotlivým epizodám doplnit aspoň letopočty. Nevím, zda je při počtu čtyř vhodné mluvit o „snowball sampling“, na druhé straně za zřejmou jednostrannost výběru by se autorka nemusela omlouvat, kdyby svůj výběr definovala právě činností v KC OF. Tam totiž lehce naivní představy o politice skutečně dominovaly a vzorek je téměř reprezentativní. Ostatně tři ze čtyř autorčiných respondentů hájí tyto představy i dnes. Přitom třeba ve výpovědi Ivana Ryndy podivně kontrastuje upřímné doznání k přitažlivosti „moci“ s neustálým opakováním, že politika je (jen a jen) služba.

Zajímavý je i „podprahový“ etatismus Petra Pitharta, který tehdy popsal společnost jako „strukturu nezávislou na státu“, „společnost minus stát“ (str. 84) - jako kdyby tu

stát byl dřív než společnost a mohl existovat bez ní. Patrně tehdy cítil potřebu uvolnit veřejný život z okupace totalitním státem, vyjádření je to nicméně kuriozní a ve svých důsledcích neblahé. Stát přece musí zůstat orgánem společnosti, nikoli jejím protějškem nebo dokonce protivníkem.

Přes uvedené nedostatky práci hodnotím kladně, doporučuji k obhajobě a navrhuji ocenit jako velmi dobrou.

V Praze 31. května 2013

Prof. Jan Sokol